

elite u prošlosti, kroz sociološka istraživanja razmatra model (institucionalizirani intelektualac, javni intelektualac, intelektualci intelektualaca) suvremenog intelektualca u kojeg bi mogao svrstati Emila Laszowskog te se u konačnici odlučuje za model reproduktivnog intelektualca.

Zbornik je ilustrativno dobro opremljen. Njegov važan dio su i fotografije gradina, starih gradova, crkava i samostana nastale fotodokumentarističkom aktivnošću Laszowskog. Rečene fotografije sastavni su dio izložbe, također osmišljene od uredničkog dvojca koji potpisuje ovaj zbornik, otvorene na dan održavanja spomenutog istoimenog znanstvenog skupa.

Zahvaljujući ljudima koji su pronašli zanimljivu temu i oko nje organizirali znanstveni skup, izložbu i zbornik, dobili smo primjer i zgodan koncept kako u budućnosti osmisliti nešto slično vezano uz istaknutu osobu ili događaj iz hrvatske povijesti. Valja ih slijediti.

Ivana Kuhar

Paščenko, J. *Hrvatski grobovi 1914.–1918.: Karpati, Galicija, Bukovina.*
Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2016. 210 str.

Tijekom 2016. godine u nakladi Hrvatskog državnog arhiva, uz novčanu potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, objavljena je knjiga dr. Jevgenija Paščenka „Hrvatski grobovi 1914.–1918. Karpati, Galicija, Bukovina“. Autor je doktor filologije i povijesti i izvanredni profesor na Katedri za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje se bavi istraživanjem ukrajinsko-hrvatskih veza kroz povijest. I ovo izdanje na 210 stranica, sa čak 199 crno-bijelih fotografija, opremljeno popisom poginulih u karpatskim bitkama, pokopanih u selu Glybivka, kao i Kazalom imena bavi se jednom takvom temom.

Kao što sam autor u uvodu kaže sjećanja na groblja pripadnika hrvatskih postrojbi Austro-Ugarske monarhije kao i na sudbine i povijest naraštaja obilježnog ratom nestala su iz društvenog sjećanja i pamćenja, bilo kao posljedica političkih režima, bilo kao posljedica prirodne ljudske potrebe za zaboravom dramatičnih događaja ispunjenih smrću i patnjom. Ova je knjiga kroz ukupno 10 poglavlja i 2 dodatka pokušala okrenuti tijek povijesti i povratiti barem fragmente sjećanja na žrtve Velikoga rata, jer “sjećanje na njih potrebno nam je ne samo radi boljeg razumijevanja prošlosti, već i kao prostor osmišljavanja sadašnjosti, te anticipacije budućnosti“.

Uvodnim poglavljem, „Rat 1914–1918“ ukratko objašnjava uzroke rata, daje pregled bojišta i vojnih operacija na cijelom teritoriju zahvaćenom ratom, da bi podrobnije obradio položaj Ukrajine, podijeljene trima podjelama Poljske na

ruski dio zapadno od Dnjepra i Austro-Ugarski dio sastavljen od nama tako poznatih a dalekih pojmovi, Galicija (jugoistočni dio nekadašnje Poljske, pripojen Habsburškoj carevini 1772. godine) i Bukovina (jugoistočni dio na granici s Rumunjskom pripojen Habsburškoj carevini 1775. godine), kao i pokrajine Volynj (priključen 1796.) i Zakarpatje na zapadnim obroncima Karpata. Ovaj prostor bio je mjesto neprekidnih sukoba ruske i austrougarske vojske, pri čemu su obje strane imale promjenjivog uspjeha i velike ljudske gubitke, sve do Brest-litovskog mira kojim se Rusija iscrpljena unutarnjim nemirima i revolucijom povukla iz rata, te otvorila prostor za stvaranje kratkotrajne Ukrajinske Narodne Republike.

U poglavlju „Ukrajinsko pitanje u ratu“ dobili smo pregled političke aktivnosti na području Ukrajine podijeljene između različitih pokrajina pod vlašću Rusije i Austro-Ugarske, te nam je objašnjen različit stav velikih sila o stvaranju ukrajinske države. Sam rat zatiče Ukrajinke na obadvije strane bojišnice. Vođeni idejom o stvaranju Ukrajinske države i jedni i drugi inicijalno podupiru carstva pod čijom se vlašću nalaze. Ukrajinci bivaju unovačeni u vojske u kojima im komandiraju na njima stranim jezicima, a ukrajinsko stanovništvo na ratom obuhvaćenom području biva objekt terora i austrougarskih i ruskih snaga što autor prikazuje među ostalim i preuzevši dijelove teksta iz usmene (pripovjedne) književnosti. Dio poglavlja bavi se i složenim međunacionalnim odnosima na području Ukrajine.

Sljedeće poglavlje „Hrvatske postrojbe na Istočnom bojištu“, obrađuje hrvatske postrojbe i njihove gubitke (između 100 000 i 150 000 poginulih), pri čemu se pri opisu vojnih operacija u kojima su sudjelovale služi i sa 6 karata koje prikazuju stanje snaga na bojištu. Inicijalno su na početku rata na području Galicije angažirane samo 96. karlovačka i 70. petrovaradinska pješačka pukovnija, da bi se 1915. godine na Karpate prebacile i postrojbe u sastavu 7. i 36. pješačke divizije i 42. domobranske pješačke divizije, koje najveće gubitke trpe tijekom vojnih operacija u Karpatima 1915., te tijekom Brusilovljeve ofenzive 1916. godine.

„Groblja, imena“ naziv je poglavlja koje se bavi pokapanjima vojnika na području današnje Ukrajine gdje je prema istraživanjima postojalo 610 vojnih grobalja.

Istu temu autor dodatno razrađuje u poglavlju „Mjesta pokopa“ gdje navodeći razne ukrajinske pokrajine (Zakarpatje, Galicija, Ljivivska oblast, Prikarpatje, Bukovina), kao i mjesta pokopa u blizini velikih bitaka (Užockyj prijevoj, Černivci, Zvenjačyn, Valja Kuzmyna) opisuje vojna groblja na kojima se sa sigurnošću nalaze i posmrtni ostatci vojnika sa područja Hrvatske.

Grobovima se bavi i poglavlje „Hrvatska obilježja“ gdje uz iznimno vrijednu foto dokumentaciju (fotografije spomen obilježja 25. domobranske pješačke pukovnije u selu Dobrynivci iz 1916. i 2006.godine) opisuje grobišta na kojima su preostali tragovi vojnika i postrojbi sa područja Hrvatske, a opisuje i slučajeve potrage za grobom poginulog pradjeda, gdje je velik problem predstavljala razlika u imenima mjesta i transkripciji sa njemačkog na ukrajinski.

Kao profesor na katedri za ukrajinski jezik i književnost, autor je u posebnim poglavljima opisao i odjeke Velikog rata u djelima Miroslava Krležu što smo mogli i očekivati, ali i Vladimira Nazora, gdje je analizirao njegovu prilično nepoznatu pripovjetku „Crveni tank“ iz 1922. godine, pokazujući time sve prednosti interdisciplinarnog pristupa.

Kao poseban dio knjige možemo izdvojiti poglavlje „Ratna zbilja zabilježena fotoaparatom“ gdje su u posebnim cjelinama „Iz vojničkoga života“, „Odnos prema ukrajinskom stanovništvu“ i „Sprovodi, groblja“ prikazane fotografije koje su sami vojnici snimili tijekom trajanja ratnog sukoba. Fotografije snimljene tijekom boravka u pozadini svjedoče o prijateljskim odnosima između pripadnika postrojbi sa područja Hrvatske i lokalnog stanovništva, a opisi na poleđini, kao što to opaža autor, na neki način služe dokumentiranju stava i percepcije vojnika o novoj okolini. Imajući to u vidu izvorni opisi dani su bez izmjena u kurzivu, a vrijedni komentari i dopune autora nalaze se ispod opisa. Autor je obavio velik i mukotrpan posao identifikacije mjesta snimanja fotografija, jer opisi na poleđini često su puta pisani nakon nastanka samih fotografija i mogu nam poslužiti tek kao svjedočanstvo o varljivosti ljudskog sjećanja. Čak i točna imena pisana su često puta na različite načine i pronaći danas ta mjesta samo na osnovu naziva sa poleđine bilo bi potpuno neizvediv poduhvat.

Za čitanje svima onima kojima su Karpati, Galicija i Bukovina neka udaljena mitska mjesta iz Krležinih novela. Ondje gdje su prije stotinu godina kosti ostavljali naši pretci, danas, stotinu godina kasnije, ponovno ginu ljudi.

Hrvoje Baričević

Lemić, V. *Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika.*

Zagreb : Naklada Ljevak, 2016. 312 str.

Naklada Ljevak objavila je u ožujku 2016., u okviru svojeg niza Bibliotheca Academica, monografiju o modernoj arhivistici u elektroničkom okruženju. Publikacija se sastoji od uvoda, triju velikih poglavlja, zaključka, popisa literature od 87 jedinica, 15 priloga, popisa 16 tablica i 67 slika, bilješke o autorici, imeničnog kazala te ilustracija – fotografija prostora, gradiva i izdanja Hrvatskog državnog arhiva (HDA) iz Fototeke HDA. Tekst ima 121 bilješku. Knjiga tvrdog uveza ima 312 str., ISBN je 978-953-303-886-5. Recenzenti knjige su iz akademskog, arhivističkog miljea: prof. dr. sc. Hrvoje Stančić, prof. dr. sc. Stjepan Ćosić i dr. sc. Melina Lučić.

U uvodu se ističe kako je pitanje organizacije i dostupnosti informacija jedno od najznačajnijih područja interesa suvremenog društva. Razvoj tehnologije